

ŽELJEZNICA KAO ODRŽIVA, SIGURNA I MODERNA VRSTA JAVNOGA PRIJEVOZA

2021. – Europska godina željeznice

PRIPREMILA:
Anđela Bogdan

Godina 2021. proglašena je Europskom godinom željeznice. Kako bi postigla klimatsku neutralnost do 2050., Europska unija mora drastično smanjiti emisije ugljikova dioksida iz prometa, urediti tržišno natjecanje u željezničkome sektoru, smanjiti administrativne kočnice normalnoga funkcioniranja željezničkog prometa na europskome području te uskladiti željezničku djelatnost s potrebama održivoga razvoja

Proglašenje 2021. Europskom godinom željeznice

Željeznica je odgovorna za samo pola posto emisija stakleničkih plinova proizašlih iz prometa u državama članicama Europske unije, što je čini jednim od najodrživijih oblika prijevoza putnika i tereta. Prema službenome izvještaju Europske komisije, željeznička industrija ostvaruje prosječnu godišnju dobit u iznosu od 73 milijarde eura, zapošljava oko 800.000 radnika, a države članice EU-a na godišnjoj razini, radi osiguravanja javne željezničke usluge, ulažu 20 milijardi eura (engl. *Public Service Obligations*), dok za potrebe održavanja i razvoja željezničke infrastrukture osiguravaju dodatan iznos od 26 milijardi eura. Osim toga vrlo je sigurna i povezuje ljude diljem Europe zahvaljujući Transeuropskoj prometnoj mreži (TEN-T).

Na godišnjoj se razini europskim željeznicama preveze oko osam milijardi putnika, a ukupni udio prijevoza robe željeznicom u ukupnome opsegu prometa iznosi 10 posto, što generira dobit od približno 13 milijardi eura. Ipak, unatoč tim prednostima, tek oko sedam posto ukupnoga broja putnika i 11 posto ukupno prevezenoga tereta u EU-u preveze se željeznicom, pa se obilježavanjem Europske godine željeznice želi stvoriti zamah u smjeru povećanja tih udjela. Što bude veći uspjeh u tome pogledu, bit će i veće smanjenje

emisije stakleničkih plinova proizašlih iz prometa, a time i veći doprinos ostvarivanju ciljeva Europskoga zelenog plana (engl. *European Green Deal*).

Zbog toga su Europski parlament i Vijeće Europske unije postigli privremeni dogovor o Prijedlogu Odluke o proglašenju 2021. godine Europskom godinom željeznice. Dogovor su potvrdili Europsko vijeće na sastanku Odbora stalnih predstavnika vlada država članica EU-a (COREPER I) i Europski parlament na sjednici održanoj 30. studenoga 2020. Europska komisija je taj prijedlog odluke usvojila početkom ožujka 2021. u cilju promicanja željezničkoga prometa kao ekološki najprihvatljivije i energetske najučinkovitije vrste prometa. Zbog globalne pandemije svečano otvorenje Europske godine že-

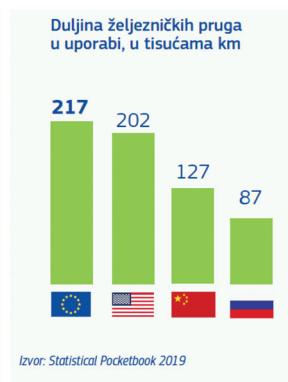
ljeznice bilo je održano 29. ožujka 2021. u obliku videokonferencije. Događanje je otvorio Pedro Nuno Santos, portugalski ministar infrastrukture i stanovanja, zagovarajući velika javna ulaganja u željeznički promet, infrastrukturu, vlakove i usluge. Istaknuo je da je to jedini način na koji se može omogućiti prijenos znatnoga udjela cestovnoga i zračnoga prometa na željeznicu.

Na konferenciji je također istaknuto to da je cilj Europske godine željeznice pokrenuti rasprave o pozitivnim učincima željeznice na ljude, gospodarstvo i klimu. Europska komisija pokrenula je mrežnu stranicu s informacijama o inicijativi i pregledom planiranih aktivnosti, koje će istaknuti nove doprinose toj vrsti prometa od europskih inovacija u željezničkoj industriji preko uloge željeznice u europskoj kulturi i nasljeđu kao i uloge u održivosti turizma i povezivanju s europskim susjedstvom do njezine važnosti u povezivanju regija, ljudi i poduzeća. Inicijativa će obuhvatiti i legislativne inicijative poput prijedloga novih željezničkih partnerstava, boljih željezničkih veza s drugim vrstama prometa i povećanja održivosti teretnoga prijevoza. Sudionicima skupa obratile su se i povjerenica Europske

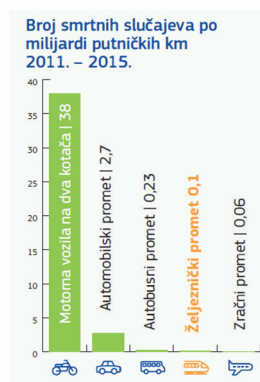
Željeznice su održive

Željeznice nas povezuju

Željeznice su sigurne

Željeznica je jedan od najodrživijih oblika prijevoza putnika i tereta

Tijekom 2021. u cijelosti će biti implementiran Četvrti željeznički paket

komisije za promet Adina Valean te povjerenica EK-a za koheziju i reforme Elisa Ferreira. Razgovarali su o izazovima koji stoje na putu uspostavljanju europskoga željezničkog prostora bez granica, koji promiče korištenje vlakova kao sigurnogae i održivoga prijevoznog sredstva. Posebno je istaknuto to da će 2021. bit će prva godina u kojoj će u cijelosti biti implementiran Četvrti željeznički paket, čime će biti napravljen velik iskorak prema stvaranju jedinstvenoga europskog željezničkog područja, učinkovitije željezničke mreže s boljom prekograničnom mobilnošću.

Četvrti željeznički paket

Četvrti željeznički paket odnosi se na skup zakonodavnih mjera, usmjeren na četiri kategorije željezničkih usluga: tehnički i sigurnosni standardi i autorizacija, povećanje kvalitete usluge putničkoga prijevoza te pristup novim prijevoznicima tržištu željezničkih usluga, strukturalna organizacija željezničkoga sektora s te-

žištem na učinkovitosti te na pitanju dostupnosti radne snage.

Europska komisija smatra kako će se predloženim mjerama povećati kvaliteta i učinkovitost usluge, novim prijevoznicima omogućiti bolji pristup tržištu (poticanje konkurentnosti), olakšati i ubrzati investicije u željeznički sektor (uz poticanje financijske transparentnosti) te povećati atraktivnost željezničkoga prometa u cilju povećanja udjela željezničkog prometa u ukupnome opsegu prometa na europskoj razini.

Ključne postavke liberalizacije tržišta putničkoga prijevoza u nacionalnome prijevozu odnose se na tri dugoročna cilja: jednak pristup europskim željezničkim tržištima, ujednačeni standardi te izjednačeni uvjeti tržišnoga natjecanja za sve prijevoznike. U provedbenome smislu to znači da Paket nastoji olakšati prekogranični pristup putničkoga prijevoza domaćemu tržištu, ukinuti zakonske monopole, dokinuti monopol u dodjeljivanju javnih ugovora o prijevozu (engl. *Public Service Contracts*) te definirati ujednačeni

pristup natječajnomu postupku i njegovoj kontroli, reformirati sustav izdavanja karata te ujednačiti pristup voznome parku. Komisija smatra kako će se omogućavanjem odnosno otvaranjem tržišnoga natjecanja u sektoru nacionalnoga prijevoza putnika željeznicom povećati kvaliteta te usluge te kako će ulazak privatnih prijevoznika povećati raspoloživa financijska sredstva koja će se općenito moći ulagati u poboljšanje usluge prijevoza željeznicom.

Tijekom 2021. diljem Europske unije kroz razna događanja i aktivnosti građane i tvrtke poticat će se na korištenje željezničkoga prometa, čime će se pridonijeti i ostvarenju cilja Europskoga zelenog plana, prema kojemu bi do 2050. EU trebao postati klimatski neutralan.

Izvor:

- https://europa.eu/year-of-rail/index_hr.
- <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0025:-FIN:EN:PDF>